

MEDICINSKA FAKULTETEN

Lunds universitet

Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

Tillgänglighet och användbarhet för barn i rullstol på lekplatser i Lunds kommun

Författare: Sofia Fantini,
Louise Sidneysson

Handledare: Dennis Persson

April 2008

Kandidatuppsats

Adress: Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi, Box 157, S-221 00 Lund

MEDICINSKA FAKULTETEN

Lunds universitet

Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi

21 april

Tillgänglighet och användbarhet för barn i rullstol på lekplatser i Lunds kommun.

Sofia Fantini,
Louise Sidneysson

Abstrakt

Syftet med denna studie var att undersöka tillgängligheten och användbarheten för barn i rullstol, på olika lekplatser i Lunds kommun. Fyra olika bedömningsinstrument/manualer användes för att bedöma tillgängligheten och användbarheten (Housing Enabler, egenkonstruerad checklista, egenkonstruerad intervjuguide och egenkonstruerad observationsmanual). Resultatet visade att lekplatser i Lunds kommun är långt ifrån så handikappanpassade som en anställd vid Lunds stadsbyggnadskontor påstod att de var. Majoriteten var heller inte tillgängliga och användbara, vilket delvis berodde på miljöns utformning, men också på ett barns funktionshinder.

Abstract

The purpose of this survey was to investigate the accessibility and usability for children in wheelchair in the municipality of Lund. Four different instruments were used to assess accessibility and usability (Housing Enabler, an self designed checklist, an self designed guide for interview and an self designed manual for observation). The result of the survey showed that playgrounds in the municipality of Lund were far from as adapted for children in wheelchair as an employee at Lund Planning and Building Committee said they would be. The majority of the playgrounds were not accessible and usable, which partly depended on the design of the environment, but also on the functional disabilities of a child.

Nyckelord: rullstolsburna barn, lekplats, tillgänglighet, användbarhet.

Kandidatuppsats

Avdelningen för arbetsterapi och gerontologi, Box 157, S-221 00 Lund

Innehållsförteckning

Introduktion	1
Barnets utveckling i lek	1
Lekplatser	2
Funktionshindrade barn	3
Tillgänglighet och användbarhet	4
Val av arbetsterapeutiska begrepp	5
Syfte	5
Avgränsning	5
Metod	5
Urvalsförfarande	5
<i>Lekplatsbeskrivning</i>	6
Metod/instrument för insamling av information	8
Procedur	8
Bearbetning av den insamlade informationen	9
Etiska överväganden.....	10
Resultat.....	10
Tillgänglighet	10
Användbarhet	13
Sammanfattning	17
Diskussion	17
Metoddiskussion	17
Resultatdiskussion	20
Framtida forskning	23
Bilaga 1	27
Bilaga 2.....	28
Bilaga 3.....	29
Bilaga 4.....	31
Bilaga 5.....	38
Bilaga 6.....	39

Introduktion

I arbetsterapeututbildningen vid Lunds universitet har författarna precis avslutat en kurs inom ämnet pediatrik. Under tiden denna kurs lästes införstods att barn och ungdomar i rullstol är väldigt begränsade i sina aktiviteter i dagens samhälle. Det är viktigt för alla individer, inte minst för barn, att kunna utföra de aktiviteter som de själv vill och därmed också känna delaktighet tillsammans med andra. Under kursen fick författarna också lära sig att barn utvecklas genom lek och därför bestämdes det att undersökningen skulle gå ut på att titta på hur tillgängliga och användbara lekplatserna är ute i samhället. På en otillgänglig lekplats kan inte barnen i rullstol leka och därmed inte utvecklas, därför ligger fokus på de barn som sitter i rullstol.

Den kanadensiska arbetsterapimodellen Canadian Model of Occupational Performance (CMOP) beskriver aktivitetsutförandet som resultatet av samspelet mellan person, omgivning och aktivitet. I person ingår personens fysiska, affektiva och kognitiva förmågor samt spiritualitet, det vill säga individens drivkraft. Omgivning står för både den fysiska-, sociala-, kulturella- och institutionella miljön kring personen. Aktivitetsutförandet kategoriseras som egenvård, produktivitet och fritid (Townsend et al., 2002). Med denna modell som utgångspunkt anser författarna att arbetsterapeuten har en central roll i arbetet med att möjliggöra lek även för barn i rullstol. Eftersom vi endast fann ett fåtal artiklar skrivna om detta område, ansåg vi det högst relevant att genomföra en studie av denna karaktär. Vi ansåg det därför vara viktigt att lyfta fram de problem som barn i rullstol kan möta i dagens samhälle.

Barnets utveckling i lek

När barnet är mycket litet, ca ett år, är det, förutom fysiologisk mognad, nyfikenheten och upptäckarglädjen som motiverar barnet att ställa sig upp och senare börja gå. Genom rörelse i rummet ökar kroppsmedvetandet och därmed även rumsuppfattningen. Vidare lär sig barnet att behärska begreppen: på, i, över, under och så vidare. Dessa har i sig senare betydelse för utvecklingen av t ex skriv- och räkneförmåga. Även barn med funktionshinder behöver utnyttja sin nyfikenhet och upptäckarglädje för att inte försenas alltför mycket i sin utveckling. Då barnet är motiverat till att ställa sig upp och utforska världen ytterligare går inte detta alltid på grund av funktionshindret. Det är då viktigt att vidta åtgärder och tidigt introducera rullstolen för barnet. Genom att göra detta tidigt hjälper man barnet att fortsätta utvecklas. Genom leken stimuleras nyfikenheten och upptäckarglädjen som bäst eftersom

leken är barnets främsta inlärningsprocess (Jackson & Skarpenhed, 1999). Lek kan beskrivas som handlingar som är lustbetonade, frivilliga och ”på låtsas”. Den är både pedagogiskt, psykologiskt och socialt betydelsefull, leken är barnets egen värld (Hwang & Nilsson, 2003). Enligt Rodger & Ziviani (2006) är leken även betydelsefull för barnets emotionella och kognitiva utveckling. Något som även Prellwitz & Tamm (1999) håller med om och menar dessutom att barn tillåts experimentera med olika saker, att själv ta beslut, förstå orsak - verkan processen samt lära sig sina egna resurser och begränsningar. Det finns som regel inget yttre mål för leken. Ett barn leker inte när det springer upp för en backe för att hinna till skolan. Däremot leker det när det springer upp för en backe utan syfte eller för att ”ta tiden”. Det är själva lekprocessen i sig som har betydelse. Barn behöver varken uppmuntran eller belöning för att leka då leken i sig är tillräckligt motiverande (von Tetzchner, 2005). Lekens utförande varierar mycket under barnets uppväxt och utveckling. Vid ett och ett halvt års ålder sitter barnet gärna för sig själv eller med vuxna och leker träningslekar. Treåringar börjar interagera med andra barn och leker lekar i små grupper som speglar vuxenvärlden. I fem års ålder blir lekarna mycket mer komplicerade med komplexa regler. I den här åldern börjar barnet också med rollekar som är en form av låtsaslek. De kan alltså leka med en sak och låtsas att det är något helt annat. Genom den här typen av lek lär sig barnet sociala regler samt hur man förhåller sig till andra barn. När barnet närmar sig skolåldern tar regelleken form och är till en början individuell, alla får tolka reglerna på sitt eget sätt. Längre fram blir reglerna obrytbara och man måste följa dem bokstavligen. Ännu längre fram uppfattar barnen reglerna som redskap för att samspelet sinsemellan ska fungera. De är överens om hur de ska användas men barnen är nu öppna för förslag om någon vill ändra på något (Hwang & Nilsson, 2003; von Tetzchner, 2005).

Barn i rullstol beskriver författarna i rapporten som *rullstolsburna* barn och inte som *rullstolsbundna*. Detta eftersom författarna anser att barnet är buret av rullstolen och inte bundet till den.

Lekplatser

Utomhusmiljön, och dess lekar, är viktiga för barn eftersom det alltid finns så mycket att utforska där i jämförelse med inomhusmiljön. Vid utomhuslek aktiveras barn till rörelselekar på grund av att ytan att röra sig på är mycket större. Barn behöver springa, hoppa, kasta m.m. och därför är det viktigt att det finns möjlighet till detta i barnets närmiljö. Exempel på detta kan vara tillgång till ytor för bollspel, vad naturen har att erbjuda, till exempel kullar i

närheten kan bli pulkabackar om vintern. Vidare exempel är lekredskap såsom repgungor, klätteranordningar och karuseller som tillsammans bildar lekplatser (Nilsson, 1987). Idag är det tyvärr så att lekplatserna används alldeles för lite av barnen och istället föredras omkringliggande miljöer. En stor anledning till detta ligger i dagens säkerhetstänkande som resulterar i att lekplatserna ger en alldeles för låg utmaningsnivå i förhållande till vad barnet behöver. Utifrån detta perspektiv kan man tycka att lekplatserna inte behövs, men så är det inte. Lekplatserna är faktiskt den enda platsen i ett bostadsområde som endast finns till för barnen. Det är inte det viktigaste att gungor och klätterställningar utseendemässigt är designade, utan det viktigaste är att det finns en plats markerad för barn att komma till där de kan prata medan de gungar eller klättrar uppe i klätterställningen. Det är alltså inte bara en plats att utveckla sin motorik på utan även den sociala kompetensen ges möjlighet att stärkas (Nilsson, 2003). När man ser till sociala grupper i samhället är även barnen en sådan grupp. Barn som en social grupp är, i jämförelse med andra grupper, en mycket svag sådan. Detta på grund av att barnen inte är myndiga och att deras föräldrar har det yttersta ansvaret samt är de som avgör vad som är bäst för sina barn, trots att kanske barnet vill något annat. Eftersom barn har ett mindre utvecklat ordförråd och på så vis har svårigheter att kommunicera och framföra sina åsikter bidrar även detta till att de är en svag grupp i samhället. Därför är det viktigt att barn får starka representanter på olika nivåer i samhällssystemet för att deras behov av bra platser för lek ska kunna tillgodoses. Barn är en särskilt svag grupp i samhället och gruppen funktionshindrade barn är ännu mer utsatta (Lenninger & Olsson, 2005).

Funktionshindrade barn

För att funktionshindrade barn ska ha samma möjlighet till lek som andra barn, är anpassningar av lekplatser nödvändiga. Ur planeringssynpunkt är det en näst intill omöjlig uppgift då till exempel borttagning av kantstenar till fördel för rullstolsburna barn ställer till problem för synskadade barn. Huvudregeln är dock att alla barn, oavsett funktionshinder, ska kunna använda lekplatsen. Lekplatsen får dock inte bli så utslätad att den inte blir användbar för någon grupp. Därför är det bättre att planera den utifrån det den var avsedd till från första början och sedan se vilka åtgärder som krävs för att alla barn ska kunna använda den. En anpassad lekmiljö ska ge det rullstolsburna barnet möjlighet att få samma erfarenheter som barn som inte är rullstolsburna (Nilsson, 1987). Många barn med funktionshinder upplever dock att de inte har några begränsningar i vad de klarar av och vill göra. Det är deras närmiljö som sätter stopp och gör dem handikappade (Nilsson, 2007).

Lunds kommun är uppdelad i olika stadsdelar och samhällen: Veberöd (12 lekplatser), Dalby (11), Genarp (7), Södra Sandby (22), Revinge (2), nordvästra Lund (39), sydvästra Lund (24) och sydöstra Lund (34). Enligt stadsbyggnadskontoret är samtliga lekplatser handikappanpassade. De åtgärder de har vidtagit när de handikappanpassat är borttagning av en bit sarg kring sandlåda för att underlätta för rullstolsburna att komma igenom (M. Ekman, personlig kommunikation, 22 januari, 2008). Enligt författarna innebär detta att just sandlådan på lekplatsen blir mer tillgänglig, men det behöver inte betyda att lekplatsen blir mer användbar.

Tillgänglighet och användbarhet

För att ett barn ska kunna använda en lekplats krävs det att den är handikappanpassad samt har hög tillgänglighet och användbarhet. Tillgänglighet mäts objektivt och är ett begrepp som förklarar sambandet mellan individens kapacitet (personkomponenten) och den fysiska miljön (miljökomponenten) förklarar Fänge & Iwarsson (2005). När individens kapacitet är lägre än miljöns krav uppstår problem i aktivitetsutförandet (Fänge, 2002). När man mäter tillgängligheten används information kring personkomponentens begränsningar tillsammans med miljökomponenten som består av fastställda normer och riktlinjer för hur miljön bör se ut. Tillgängligheten är grunden för att kunna undersöka och utvärdera den subjektiva uppfattningen av en miljö, den så kallade användbarheten (Fänge & Iwarsson, 2003). Användbarheten innehåller ytterligare en komponent utöver person- och miljökomponenten, det vill säga även en aktivitetskomponent (Fänge & Iwarsson, 2003).

Aktivitetskomponenten förklaras av Fänge & Iwarsson (2005) som individens funktionella kapacitet och riktar sig framförallt till individens aktivitetsrepertoar. Aktivitetsrepertoar innebär alla de aktiviteter som en individ utför under en begränsad period, till exempel under ett dygn. Detta kan vara allt från personlig vård till fritidsaktiviteter. Användbarheten är till skillnad från tillgängligheten ett subjektivt begrepp och kan endast utvärderas och tolkas av personen utifrån sitt eget perspektiv (Fänge, 2002). I begreppet användbarhet blir de tre komponenterna, person, miljö och aktivitet, mer sammanbundna än de är i tillgänglighetsbegreppet, där de är mer tydligt åtskilda (Fänge & Iwarsson, 2003). Individens egen uppfattning om sin situation skiljer sig tydligt från bedömarens uppfattning om situationen, varför enda sättet att samla in information kring användbarheten är genom att fråga individen själv om sin upplevda situation (Iwarsson & Slaug, 2000). Användbarheten mäter effektiviteten, kompetensen och belåtenheten en individ kan uppnå i en viss miljö

(Iwarsson & Ståhl, 2003). Tillgängligheten beskriver omgivningen och kopplas samman med miljökomponenten i CMOP. Begreppet användbarhet speglar både person- och aktivitetskomponenten i denna modell.

I en FoU-rapport skriven av Tamm, Skär & Prellwitz (1999) förklaras det att ett barn i rullstol måste ha samma möjlighet att vara delaktig i lekar och fritidsaktiviteter som andra barn i olika miljöer. Vidare visade resultatet av rapporten att lekplatser var den miljö som var mest otillgänglig för barn i rullstol. I ytterligare två artiklar (Prellwitz & Tamm, 1999; Prellwitz & Skär, 2007) går att läsa hur viktig utomhusmiljön är för barn. I artiklarna kan vidare läsas att få lekplatser är designade så att även barn med funktionshinder kan använda sig av dem. Eftersom ovanstående två studier är grundade på intervjuer med barn och arkitekter valde författarna att genomföra en studie som även granskar den befintliga verkligheten på lekplatserna.

Syfte

Syftet med undersökningen var att undersöka tillgängligheten och användbarheten för barn i rullstol, på olika lekplatser i Lunds kommun.

Avgränsning

För tillgänglighetsbedömningen valdes åtta av 153 lekplatser i hela Lunds kommun. Detta valde författarna att göra då de ansåg att det var ett lämpligt antal i förhållande till kursens omfattning. För användbarhetsbedömningen valdes en avgränsning, att endast intervjua *ett* barn för att lättare kunna jämföra barnets upplevelser på de olika lekplatserna.

Metod

Urvalsförfarande

Då författarna i undersökningen inte hade möjlighet att kunna täcka in alla kommundelar drogs det genom lottning ut åtta områden: Veberöd, Dalby, Genarp, Södra Sandby, Revinge, sydvästra Lund, nordvästra Lund och sydöstra Lund. I dessa områden valdes utifrån karta ut den mest centrala lekplatsen då dessa antogs vara den som användes av störst antal barn. När författarna sökte en passande undersökningssperson var kriterierna att barnet inte skulle vara för gammalt eller för ungt. Detta för att barnet skulle ha kvar ”barnasinet” och fortfarande vara aktuell för lek på lekplats samt kunna ge oss konkreta svar. Redan innan undersökningens början hade författarna en personlig kontakt med en eventuell undersökningssperson, 9 år gammal, och hans föräldrar. Barnet var inte rullstolsburet och hade

inga funktionshinder, men simulerade en skada i nedre extremiteterna vid undersökningstillfällena.

Lekplatsbeskrivning

Nedan följer en kort beskrivning av de lekplatser som var med i undersökningen.

Veberöd

Lekplatsen var placerad i ett villaområde, strax intill en vändzon. Den omgärdades av en 1,5 meter hög häck, hålrum i den utgjorde två entréer. Markbeläggningen på lekplatsen bestod av en ej underhållen gräsmatta som utgjorde gångvägen mellan de två olika rummen. På lekplatsen fanns en gångväg som bestod av plattor i cement, 30x30cm som inte heller var underhållen. På lekplatsen fanns ett gungstativ med två gungor som stod i en sandlåda, och ytterligare en sandlåda med ett litet bord i mitten. Sandlådan med de två gungorna hade en öppning på ca en meter i stenkanten som omgärdade denna. Den andra sandlådan med bordet hade ingen öppning. Där fanns även två bänkar.

Dalby

Lekplatsen var placerad i utkanten av ett bostadsområde, på en plåtå i en sluttning. Den här lekplatsen innehöll endast grusbeläggning. Sluttningen och ett buskage omgärdade lekplatsen, men lämnade en stor entré på cirka 6 meter. Lekplatsen innehöll ett litet lekhus, en klätterställning med rutschbana och ett stativ med två gungor. Klätterställningen var placerad i en sandgrop, likaså gungorna. Sandlåda med kant saknades. Sittplatser fanns det gott om, fyra bänkar varav två var placerade intill ett bord.

Genarp

Lekplatsen här var placerad i ett skogsparti, centralt i ett stort villaområde. Markbeläggningen bestod av pressat grus, där det i mitten fanns en sandgrop där klätterställningen och den större rutschbanan stod. På lekplatsen fanns också en liten rutschbana samt gungor. Gångvägen mellan de olika rummen bestod även den av pressat grus. Även här saknades en sandlåda med kant. Två bänkar och ett bord med en tillhörande bänk fanns tillgängligt.

Revinge

Den här lekplatsen var placerad på ett öppet grönområde mellan lägenhetsbyggnader och villaträdgårdar. Området bestod av en sandlåda där gungställningen med två gungor och en klättersällning fanns. Sandlådan hade ingen öppning i den omgärdande kanten. Cirka åtta meter från sandlådan fanns bänkar och bord omringade av vindskydd. Däremellan fanns ingen gångväg utan endast gräsmatta.

Södra Sandby

Intill ett radhusområde och öppna gräsängar fanns denna lekplats. Den bestod av en gungställning, en stor klätterställning med rutschbana, ett karusellliknande lekredskap och en liten rutschkana för de minsta barnen. Alla lekredskapen var placerade i sandlådor som inte hade någon öppning i kanten. På lekplatsen fanns även ett fågelbord som var placerat i mitten av området. Gångvägarna emellan lekområdena och övrig markbeläggning bestod av både grus och gräs. Det fanns totalt fem bänkar varav en av dem tillhörde ett bord.

Sydöstra Lund, Vipeholm

Lekplatsen var belägen i ett villaområde i en slänt, med gator intill på båda sidor. På lekplatsen fanns en klätterställning med rutschbana, gungställning och en liten rutschbana. Intill fanns en stor gräsmatta med en kulle mitt på. Det fanns en kant runt sandlådan, cirka 25 cm hög. Gångvägarna emellan och övrig markbeläggning bestod av grus och gräs. Där fanns tre bänkar varav en hade ett tillhörande bord.

Nordvästra Lund, Nöbbelöv

Den här lekplatsen var belägen i ett grönområde intill ett radhusområde med högt buskage runt omkring. På området fanns en gungställning med fyra gungor, en liten rutschbana och en sandlåda med ett litet bord i. I kanten runt denna fanns ingen öppning. Markbeläggningsen bestod av sandgropar, vid redskapen, och löst packat grus. På andra sidan en gångväg fanns en grönyta med ett bord och två bänkar. Två enkelplacerade bänkar stod även placerade vid sandgroparna.

Sydvästra Lund, Stadsparken

I stadsparken var den här lekplatsen placerad. Här fanns en gungställning, fyra klätterställningar, fyra lekhus, åtskilliga små klätterredskap och gungleksaker samt två sandlådor. Inte heller runt dessa sandlådor fanns det någon öppning. Markbeläggningsen och

gångvägarna mellan redskapen bestod av hårt packat grus. Här fanns sittplatser på flera ställen, i form av fristående bänkar och bord med en respektive två tillhörande bänkar.

Datainsamling

För att bedöma tillgängligheten användes de två delarna av Housing Enabler (Iwarsson & Slaug, 2000) (bilaga 4) som bedömer utomhusmiljö, A, och entréer, B. Delarna C och D av instrumentet behandlar inomhusmiljö och kommunikation och valdes bort då de inte är aktuella för denna undersökning. Genom att bedöma med dessa två delar av Housing Enabler fick vi en funktionsprofil och en miljöprofil för individen för respektive lekplats. Detta gav ett antal poäng som berättade för författarna hur stora svårigheter undersökningsspersonen hade i förhållande till miljön. För att få en mer komplett bild av tillgängligheten kompletteras Housing Enabler med en checklista (bilaga 3) som byggde på Bygg ikapp handikapp av AB Svensk Byggtjänst och Hjälpmedelsinstitutet (2001) konstruerades och användes. Listan bestod av 35 frågor som kunde besvaras med ”finns” eller ”finns ej”.

Användbarheten undersöktes med hjälp av en egenkonstruerad intervjuguide (bilaga 5) som innehöll öppna frågor. Som komplement till denna genomfördes även en observation (bilaga 6) av undersökningsspersonen på lekplatserna. Med dessa datainsamlingsmetoder täcktes de olika delarna av den valda teoretiska utgångspunkten, CMOP in.

Person: Housing Enabler och den egenkonstruerade intervjuguiden.

Miljö: Housing Enabler och den egenkonstruerade checklistan

Aktivitet: Den egenkonstruerade observationsmanualen.

Procedur

Innan undersökningens början skickades ett informationsbrev och en samtyckesblankett till undersökningsspersonen och dennes föräldrar. Dessa blanketter undertecknades och skickades tillbaka.

Datainsamlingen skedde på åtta lekplatser i Lunds kommun. Datainsamlingen gjordes vid sex tillfällen. Vid de två första tillfällena gjorde författarna tillgänglighetsundersökningen, det vill säga följde checklistan som grundade sig på Bygg ikapp handikapp och Housing Enabler. Vid de övriga fyra tillfällena genomfördes användbarhetsundersökningen. Då var undersökningsspersonen närvarande och intervjuer samt observationer genomfördes. Undersökningsspersonen som var bekant till en av författarna var en icke rullstolsburen nio år gammal pojke utan funktionshinder. Innan undersökningstillfällena genomgick pojken

träning, vid två tillfällen, varav det ena grundade sig på boken Rulleträning (Jackson & Skarpenhed, 1999). Träningen genomfördes i en gymnastiksal och innebar användande samt olika tekniker för att framföra rullstolen på ett så effektivt och smidigt sätt som möjligt. Största delen av träningen genomfördes i form av en hinderbana samt med inslag av undersökningspersonens största intressen bilar, basket och innebandy. Det andra tillfället innehöll träning i utomhusmiljö, där de nyinlärda teknikerna tränades i verkliga situationer. Vid undersökningstillfällena fick pojken representera en person med en skada i nedre extremiteterna, i detta fall gravt nedsatt rörlighet och förlamning i båda benen och därför rullstolsburen. Vid de fyra tillfällen som undersökningspersonen kom att delta i fick han leka fritt utifrån dessa förutsättningar och ta initiativ till olika lekar vid olika lekredskap. Om pojken inte tog eget initiativ till lek var författarna förberedda på att styra leken så att pojken aktiverades och så småningom själv tog initiativ till lek. Under tiden undersökningspersonen lekte observerades han utifrån den egenkonstruerade observationsmanualen. Efter cirka 30 minuter intervjuades pojken utifrån den egenkonstruerade intervjuguiden med frågor om hans upplevelser av leken på lekplatsen. Vid varje tillfälle undersöktes två lekplatser, vilket ansågs lagom för att inte trötta ut pojken.

Bearbetning av den insamlade informationen

Tillgänglighetsundersökningen som gjordes med Housing Enabler fördes in i Housing Enabler 1.0 som var programvaran för den här typen av databearbetning. Beräkningen av poängsumman gick till på följande vis: på miljöbedömningsblanketterna och i programvaran Housing Enabler 1.0 finns poängen 1-4 fördefinierade. Fyra poäng anger den högsta och ett poäng anger den lägsta problembelastningen. När ett markerat beroende av förflyttningshjälpmedel eller en funktionell begränsning sammanfaller med en markerad miljöbedömningspunkt finns en poängsiffra i skärningspunkten (bilaga 4). Vidare summeras samtliga poängsiffror och utgör den totala problembelastningen mellan individens funktionshinder och miljön (Iwarsson & Slaug, 2000). Därefter ställdes de olika miljöprofilerna mot varandra för att tydliggöra vilka eventuella hinder i lekplatsmiljön som var de största problemen för ett rullstolsburet barn. Tillgänglighetsundersökningen som grundade sig på Bygg ikapp handikapp och Housing Enabler jämfördes med användbarhetsundersökningen som baserades på den egenkonstruerade intervjuguiden och observationsmanualen. Dessa låg sedan som underlag för en jämförelse av de åtta lekplatserna som valts ut i Lunds kommun.

Etiska överväganden

VEN-ansökan skickades, bearbetades och godkändes av VEN (Vårdvetenskapliga Etiska Nämnden). Undersökningspersonen och dennes föräldrar informerades om att de när som helst under undersökningens gång hade möjlighet att avbryta sitt deltagande i undersökningen. Dessutom gavs information om att samtliga uppgifter i undersökningen behandlas konfidentiellt.

Resultat

Författarna har valt att presentera resultatet från tillgänglighets- och användbarhetsundersökningarna utifrån de båda begreppen tillgänglighet och användbarhet.

Tillgänglighet

De lekplatser som sämst uppfyllde kraven enligt Bygg ikapp handikapp var Veberöd med 5 godkända mätpunkter av 35 möjliga, Dalby (6/35), nordvästra Lund (7/35) och Revinge (8/35). De lekplatser som bäst uppfyllde kraven var sydöstra Lund och Genarp båda 14/35 samt Södra Sandby (15/35). Sydvästra Lund (11/35) uppnådde ett genomsnittligt resultat i jämförelse med övriga stadsdelar (tabell 1). Vid analys av tillgängligheten på de åtta lekplatserna visades att 10 av 35 frågor på checklistan inte fanns på någon utav lekplatserna. Dessa frågor gällde solskydd och vindskydd över sandlåda, skugga över rutschbana, räcke och staket på vägen till lekställena, ledstång med höjden 0,7 meter över mark, tunnare ledstänger som är anpassade för barn, tom plats för medtagna gungor, rutschbana i backe för att trappstegen ska bli låga, förhöjda lådor för sand och vattenlek samt fri yta under dessa för att rullstol ska kunna komma in under. Samtliga lekplatser hade gungor i olika storlekar, detta var också den enda fråga som samtliga lekplatser uppfyllde. Tre stycken frågor (uppdelat i olika rum, avskildhet för vila och fika samt smal rutschbana) uppfylldes av sju olika lekplatser. De lekplatser som inte uppfyllde dessa var Dalby som saknade uppdelning i olika rum och avskildhet. Veberöd saknade en smal rutschbana.

Tabell 1. Presentation av resultatet från den egenkonstruerade checklistan. Veberöd (1), Dalby (2), Genarp (3), Revinge (4), Södra Sandby (5), sydöstra Lund (6), nordvästra Lund (7) och sydvästra Lund (8). X står för "miljöfenomen finns". Kolumnerna med "summa" är sammanställningar av vilka lekplatser som innehåller vilka företeelser samt hur många gånger ett miljöfenomen förekommer.

Fråga	1	2	3	4	5	6	7	8	summa
Solskydd över sandlåda									0
Vindskydd över sandlåda									0
Skugga över rutschbana									0
Möjlighet att söka skydd mot regn				x				x	2
Barnet kan självständigt använda lekredskap utan någon annans hjälp				x					1
Grindar är breda minst 0,85 m (se Housing Enabler)				x					1
Gångstråken mellan lekytor kan användas av både barn och föräldrar i rullstol		x	x		x	x	x	x	6
Räcke och staket på vägen till lekytorna									0
Ledstång med höjden 0,70 m över mark									0
Tunnare ledstänger anpassade för barn									0
Lekplatsen är uppdelad i olika rum, t.ex. sandlåda i mitten och mer rörliga aktiviteter i utkanten av lekplatsen	x		x	x	x	x	x	x	7
Avskildhet där man kan vila eller fika	x		x	x	x	x	x	x	7
Olika typer av markbeläggning för olika aktiviteter	x		x	x	x	x	x		6
Plana ytor, backar och sluttningar med varierande höjd och stigning, t.ex. "upplevelsestigar"						x			1
Portar av klätterställningar				x	x	x	x	x	5
Portar av häckar	x		x		x				3
Portar av träd			x		x				2
Ytor att rutscha eller rulla på						x			1
Lekplatsen ger varierande intryck och erfarenheter, t.ex. öppna och slutna rum, dofter m.m.			x		x	x		x	4
Utseende som stimulerar till aktiviteter utöver rörelselekar					x				1
Gungor i olika storlekar	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Tom plats för medtagna gungor									0
En del av sandlådan är utan kant (för att rörelsehindrade ska kunna krypa in)		x	x						2
Kant finns i ett hörn (som fungerar som sittstöd)									0
Rutschbana i backe för att trappstegen ska bli låga									0
Smal rutschbana, för att kunna hålla i sig på båda sidor		x	x	x	x	x	x	x	7
Bred rutschbana, för att kunna åka med någon			x		x				2
Lekhus		x				x		x	3
Lekhus utan trappsteg/hög tröskel								x	1
Lekhusets dörrbredd ca. 0,85 m								x	1
Förhöjda lådor för sand- och vattenlek									0
Fri yta under för att komma in med rullstol									0
Bordsben som ej är i vägen för rullstol			x		x	x			3
Bord där rullstol får plats på kortsidan		x	x		x	x	x		5
Bord för flera rullstolsburna			x		x	x			3
Summa	5	6	14	9	15	14	8	11	

På de lekplatser som undersökts med hjälp av de valda delarna av Housing Enabler upptäcktes följande miljöhinder på samtliga lekplatser: Oregelbunden ytbeläggning (A2), instabil ytbeläggning (A3), ojämn ytbeläggning (A4), dålig belysning av ytbeläggning (A15), avsaknad av/för få sittplatser (A24), extremt låga, höga eller smala sitttytor (A25), ojämn mark vid sittplatser (A26), och dålig belysning av gångtytor och/eller ledstänger (B22). Miljöhindret A14, dålig allmänbelysning längs förflyttningssvägar, förekom på sju av åtta lekplatser, likaså B16, avsaknad av ledstänger. Dessa miljöhinder sammanfogades med den funktionsprofil som undersökningspersonen utgjorde. Funktionsprofilen i Housing Enabler visade på följande funktionella begränsningar hos undersökningspersonen: K; nedsatt funktion i ryggkotpelaren och/eller nedre extremiteterna, samt hjälpmedel: M; rullstolsburen. Dessa två påverkade vilka miljöhinder som genererade flest poäng i relation till miljöprofilerna, det vill säga vilka miljöhinder som vållade störst problem för undersökningspersonen. Att ha i åtanke är att vissa miljöhinder inte är något problem för ett barn i rullstol och får därför inga poäng vid sammanfogningen av de två profilerna. Exempel på detta är belysning av markbeläggning och taktila markeringar. Vid sammanställningen av samtliga lekplatser kunde författarna se att de miljöhinder som vållade störst problem för ett barn i rullstol var A25, extremt höga, låga eller smala sitttytor, och A3, instabil ytbeläggning, löst grus, sand eller lera. Dessa två frågor placerade sig på plats ett och två på samtliga undersökta lekplatser. På alla lekplatser förekom sand som ytbeläggning, och på vissa lekplatser var den uppblandad med grus. Av de frågor som förekom mest frekvent kunde författarna se att de miljöhinder som var vanligast förekommande efter de två förstnämnda frågorna var A2, oregelbunden ytbeläggning, A4, ojämn ytbeläggning och A26, ojämn mark vid sittplatser.

Lekplatserna i Veberöd, Södra Sandby, nordvästra Lund och sydvästra Lund hade alla höga poäng på fråga A27, otillräckligt manöverutrymme vid sittplatser (1,5 x 1,5 m). Detta berodde på att bänkar och bord var placerade nära sandlådekanter och/eller andra lekredskap vilket gjorde det omöjligt att svänga runt med rullstol. Fråga A2, oregelbunden ytbeläggning, oregelbundna skarvar eller lutande partier placerades högt på fem av åtta lekplatser. Det vill säga på samtliga lekplatser förutom sydvästra Lund, Södra Sandby och Veberöd. Däremot innehöll lekplatsen i Veberöd även den oregelbunden ytbeläggning i form av gångvägar som var belagda med plattor, som på grund av för lite underhåll hade rest sig och bildat höga och ojämna skarvar.

I tabell 2 redovisas summeringen av undersökningarna på de olika lekplatserna och dess poäng utifrån Housing Enabler. Utifrån detta kan utläsas att lekplatsen i Genarp var den med minst tillgänglighetsproblem och den i Veberöd var den med högst grad av

tillgänglighetsproblem för barn i rullstol. Numreringen i tabellen av lekplatserna grundar sig på den ordning som lekplatserna undersöktes. Kolumn A står för utomhusmiljö och B för entréer.

Tabell 2. Tabell utifrån undersökningen med Housing Enabler. Lekplatsen med högst poäng hade flest miljöhinder. Kolumn A beskriver utomhusmiljön och kolumn B beskriver entréerna.

Nr	Namn	A	B	Summa
1	Veberöd	39	8	47
2	Dalby	22	5	27
3	Genarp	26	0	26
4	Revinge	23	4	27
5	Södra Sandby	29	7	36
6	Sydöstra Lund	29	4	33
7	Nordvästra Lund	29	0	29
8	Sydvästra Lund	26	8	34

Användbarhet

När sammanställningen av intervjuguiden gjordes valde författarna att redovisa svaren från varje lekplats för sig. Texten baseras på undersökningspersonens egna ord och åsikter om varje lekplats. Slutligen följer en kort sammanfattning av resultatet.

Veberöd

Undersökningspersonen tyckte att det var svårt att ta sig fram på underlaget, speciellt var det trögt på gräset mellan de olika lektyorna. Däremot var det rätt så lätt att ta sig in på lekplatsen. Pojken tyckte själv att han inte kunde göra något på lekplatsen och kom heller inte fram till de redskap han ville, till exempel var gungorna placerade i en sandlåda med hög kant och lös sand. Han kunde dock ta sig förbi bänkar om än med besvär. När författarna frågade om han hade valt att leka på denna lekplats själv svarade han med ett bestämt ”nej”. Detta berodde enligt honom själv till stor del på brist av yttre stimulans såsom varierande lekredskap och färg på dessa. Detta var även något pojken uttryckte sig om på flertalet lekplatser. Gången bakom häcken tyckte han bäst om och sämst på hela lekplatsen var det faktum att han inte kunde göra någonting. Vid lekplatsbesöket uppstod en situation som innebar fara för undersökningspersonen. Detta skedde då han skulle ta sig upp för en kant och rullstolen välte.

Dalby

Pojken tyckte generellt att den här lekplatsen var ful och tråkig samt inte erbjöd ett varierat lekutbud. Det var jobbigt för honom att ta sig till lekplatsen eftersom den låg i en backe. Detta innebar också en direkt fara för undersökningspersonen som utan författarnas hjälp kunnat rulla baklänges nedför slänten. Det var trögt att ta sig fram i sanden och när han väl tagit sig fram till ett lekredskap kunde han bara konstatera att han ändå inte kunde använda sig av det. Detta talar tydligt för att tillgängligheten finns, men på grund av pojkens funktionshinder är det näst intill omöjligt att uppnå god användbarhet. Möjligheten att ta sig fram till redskapen fanns eftersom höga kanter saknades. Undersökningspersonen kunde utan svårighet använda sig av både bänkar och bord. På frågan vad som var bäst svarade han "...kanske rutschbanan..." och det som var sämst var lekhuset eftersom det var en total omöjlighet för honom att ta sig in i det.

Genarp

Denna lekplats var både lätt att ta sig in på och dessutom var det lätt för undersökningspersonen att ta sig fram i denna typ av sand eftersom den var hårt packad. Han kom fram till bänkar och bord samt de leksaker han ville, men kunde inte heller här använda sig av leksakerna. Precis som på lekplatsen i Dalby omöjliggörs användbarheten av lekplatsens redskap på grund av det representerade funktionshindret. På denna lekplats fanns ett tillfälle då pojken höll på att välta med rullstolen på grund av ojämnheter i markbeläggningen. Hans omdöme av lekplatsen var att den och lekredskapen den innehöll var roliga trots att han inte kunde utnyttja dem. Undersökningspersonen hade gärna lekt på denna lekplats om han fått bestämma själv, klätterställningen såg roligast ut tyckte han.

Revinge

Lekplatsen var omringad av gräs vilket var jobbigt att ta sig fram i tyckte undersökningspersonen. Likaså var sandlådan med dess höga kant runtomkring ett stort problem för tillgängligheten och utgjorde en risk för undersökningspersonen vid försök att ta sig i sandlådan. Vidare var sanden mycket svår för pojken att ta sig fram i. På grund av att bord och bänkar var fastmonterade i varandra kunde undersökningspersonen endast sitta vid kortsidorna. Trots att undersökningspersonen självständigt inte kunde ta sig fram till lekredskapen, på grund av höga kanter, tyckte han att de såg roliga ut att leka med. Detta bevisar att även på den här lekplatsen är tillgängligheten inte det största problemet utan användbarheten, med tanke på det befintliga funktionshindret. Han hade dock bara "kanske"

själv valt att leka här. Sämst på denna lekplats var de höga kanterna runt om hela lekplatsen ansåg undersökningspersonen.

Södra Sandby

Undersökningspersonen tyckte det var lätt att ta sig in på denna lekplats. Han tyckte lekplatsen och dess redskap såg roliga ut att leka med om han hade kunnat. Denna lekplats hade han absolut lekt på om han fått välja själv, vilket berodde på borgen som fanns på lekplatsen. Denna såg rolig ut och utnämndes till det bästa på hela lekplatsen. Även på denna lekplats var det svårt att ta sig fram i sanden men mellan lekytorna var det lättare.

Undersökningspersonen kunde förflytta sig fritt runtomkring bänkar och bord och hade goda möjligheter att själv utnyttja dessa. Det största problemet på denna lekplats var de höga kanterna som fanns runt sandlådorna där alla lekredskap fanns placerade.

Sydöstra Lund, Vipeholm

Denna lekplats med dess innehåll såg rolig ut och hade varit ännu roligare om undersökningspersonen hade kunnat göra någonting ansåg han själv. Han tyckte det var lätt att ta sig in på lekplatsen samt mellan de olika lekytorna och hade inga problem att utnyttja bänkar och bord. Undersökningspersonen kunde inte leka med det han ville därför att han hade problem med att komma över kanter samt att ta sig fram i sanden. När han försökte ta sig över kanten till sandlådan fastnade hjulen i sanden och utgjorde därmed återigen en risk att falla ur rullstolen. Trots detta hade han valt att leka på denna lekplats om han själv fått bestämma.

Nordvästra Lund, Nöbbelöv

Denna lekplats hade undersökningspersonen inte valt att leka på vilket berodde på, enligt honom själv, att det var jobbigt och svårt att ta sig fram mellan lekredskapen. Det gick dock lätt att ta sig till lekplatsen och även om det var svårt att ta sig fram i sanden kom han fram till de redskap han ville, likaså till befintliga bord och bänkar. Däremot är det ännu en gång undersökningspersonens funktionshinder som begränsar användbarheten av lekredskapen. Liksom på de övriga lekplatserna kunde han inte heller här utnyttja den till fullo. Dessutom ansåg han att hela lekplatsen såg tråkig ut och att redskapen var fula.

Sydvästra Lund, Stadsparken

Undersökningspersonen tyckte att denna lekplats både var rolig och såg fin ut. Dessutom var det både lätt att ta sig in på den och att ta sig runt mellan olika lektytor. På denna lekplats hade han även lekt om han själv fått bestämma. Även om lekplatsen upplevdes positivt fanns stora svårigheter. Undersökningspersonen kom fram till vissa av lekredskapen, till vissa inte, och de han kom fram till kunde han ändå inte använda sig av. Då pojken förflyttade sig ut ur lekhuset tippade rullstolen framåt och han föll ur. Återigen medförde pojkens funktionshinder att användbarheten på vissa lekredskap inte var god nog. Vissa bänkar och bord på denna lekplats var olämpligt placerade vilket gjorde att även dessa var oanvändbara.

Observationen visade att undersökningspersonen kunde förflytta sig självständigt på underlag på samtliga lekplatser. Dock kunde författarna se att han hade stora svårigheter och fick kämpa rejält för att förflytta sig på underlag som bestod av lös sand, gräs och ojämnheter i stenbeläggning. Dessutom var kanterna runt sandlådorna omöjliga för honom att ta sig över. Emellanåt kunde vissa situationer som uppstod innebära en direkt fara för undersökningspersonen. Samtliga dessa situationer uppstod vid försök att ta sig över kanter. Vidare uppmärksammades att han kunde ta sig fram till lekredskapen, men ändå inte använda sig av majoriteten av dem självständigt på grund av sitt funktionshinder. Det fanns dock ett undantag och det fanns på lekplatsen i Södra Sandby. Där fanns två stycken hävstänger som undersökningspersonen nådde från rullstolen och kunde på så sätt använda sig av sina friska armar och häva sig upp i luften. Alla lekplatser innehöll bord samt bänkar och alla dessa kunde undersökningspersonen manövrera sig fram till och runt om. Vid observationen uppmärksammades om undersökningspersonen bad om hjälp och huruvida han faktiskt behövde hjälp. Han bad endast om hjälp vid ett tillfälle men som observatörer kunde författarna se att han hade behövt hjälp för att spara energi vid 7/8 lekplatser. Lekplatserna i Dalby och Genarp var de enda två som han inte behövde hjälp på för att ta sig fram överallt. Detta berodde till stor del på att de saknade kanter som avgränsade till exempel sandlådorna. Vägen till lekplatsen i Dalby var emellertid ett problem då den var placerad i en backe som tog mycket energi av undersökningspersonen. Detta var även enda gången som han bad författarna om hjälp.

Sammanfattning

Utifrån tillgänglighetsbedömningen kunde författarna konstatera att de mest överhängande problemen vid samtliga av Lunds kommuns lekplatser var det dåliga underlaget samt sittytorna. Eftersom det på flertalet av lekplatserna, 6/8, fanns sandlådor som innehöll lekredskap såsom rutschbana, lekhus och klätterställning såg författarna ett annat problem vilket var de kanter som omgärdade dessa.

Vid användbarhetsbedömningen tyckte undersökningsspersonen över lag att flertalet lekplatser såg roliga ut. Detta trots att han inte kunde använda dem på ett för honom tillfredsställande sätt. Anledningen till detta var att det ofta förekom svårframkomligt underlag såsom löst grus, sand och högt gräs. De lekplatser som han inte ansåg roliga var ofta så otillgängliga att han självständigt inte kunde ta sig fram överallt på området. Utöver svårframkomligt underlag fanns det på de flesta lekplatser höga kanter till sandlådorna vilka hindrade honom från att ta sig upp i dem. Dessa kanter utgjorde även en säkerhetsrisk vid flertalet av lekplatserna. Många av lekredskapen var dessutom placerade i sandlådorna och var därmed varken tillgängliga eller användbara för undersökningsspersonen. På flertalet av lekplatserna var tillgängligheten förhållandevis god men det var användbarheten som begränsade undersökningsspersonen. Även om framkomligheten upplevdes begränsad inne på lekplatserna ansåg undersökningsspersonen att det i sex av åtta fall var lätt att ta sig in till lekplatsen. Trots att markbeläggningen upplevdes svårframkomlig kunde författarna genom observationen konstatera att undersökningsspersonen trots detta kunde ta sig fram självständigt dock med stora svårigheter. Slutligen kan konstateras att det som mätts och undersökts på lekplatserna stämde överrens med det som kom fram under intervjun och observationen.

Diskussion

Metoddiskussion

Valet att använda en frisk undersökningssperson är ur tillförlitlighetsperspektivet inte optimalt, något vi inte reflekterade över vid undersökningens början. Då vi trots allt valde detta, motiveras detta på olika sätt. Vår undersökningssperson kan jämföras med ett barn som är nyanvändare av rullstol. Dessutom anser vi att det valda funktionshindret var tydligt avgränsat och inte så svårt för undersökningsspersonen att företräda. Trots att valet av en frisk undersökningssperson inte var helt optimalt, anser vi att vi lyckats få fram den information som vi var ute efter.

Under pågående undersökning reflekterade vi över hur den friska undersökningsspersonen upplevde att exponeras för den ovana och utsatta situationen. Enligt undersökningsspersonen själv upplevdes detta inte som påfrestande.

Eftersom undersökningsspersonen nästintill inte kunde utföra några aktiviteter på ett tillfredsställande sätt på lekplatserna reflekterade vi även över att det kunde upplevas som oetiskt att utsätta en permanent rullstolsburen undersökningssperson för alla dessa tillkortakommanden. Något som skulle kunna skilja vår undersökningssperson och en permanent rullstolsbunden person gäller de tekniker, knep och strategier som denne förmodligen skulle ha tillägnat sig, vilka kunde ha påverkat resultatet på ett avvikande sätt från vår studie. Rullstolsträningen som undersökningsspersonen genomgick före studiens början menar vi gav goda resultat och bidrog till ett visst utjämnande av skillnaden mellan undersökningsspersonen och ett permanent rullstolsburet barn.

Vi är medvetna om att den tidigare bekantskapen med undersökningsspersonen möjligen påverkat vissa delar av undersökningen. Detta gäller enbart användbarheten i undersökningen beroende på att tillgänglighetsbedömningen var helt oberoende av vår undersökningssperson. Trots detta tror författarna att svaren och resultatet från intervjuguiden är rimligt tillförlitliga, då vi menar att användandet av en bekant undersökningssperson gynnat vårt resultat i form av en högre grad av trygghet och otvungenhet som bidragit till ärliga tankar och åsikter angående de olika lekplatserna. I relationen mellan barn och vuxna har de vuxna, generellt, stora möjligheter att rikta ett barns åsikter i önskad riktning. Detta är något vi som författare har haft i åtanke genom undersökningen och har därför varit noga med att inte ställa ledande frågor.

Vi använde oss av både kvantitativ och kvalitativ metod eftersom detta gav ett resultat som beskrev många spektra ur undersökningen. Genom att använda både kvalitativa och kvantitativa metoder har en stor mängd data samlats in, som dessutom kan jämföras. Kombinationen av dessa båda metoder är den mest optimala metoden att använda för att få fram trovärdiga och sanningsenliga resultat (Starrin & Svensson, 1994). På så vis anser vi att vi får ett mätbart resultat med en personlig prägel, vilket gör resultatet mer färgstarkt.

Den kvantitativa delen bestod av den egenkonstruerade checklistan samt Housing Enabler och den kvalitativa delen bestod av den egenkonstruerade intervjuguiden och observationsmanualen. Den egenkonstruerade checklistan, var genomgripande och omfattade allt på de olika lekplatserna. Detta var emellertid både positivt och negativt. Checklistan omfattade även delar som inte påverkade ett barn i rullstol, till exempel huruvida det fanns

regnskydd, sättsteg och/eller trappnosar på lekplatsen eller inte. Vi håller med författarna till boken Bygg i Kapp Handikapp, att den endast ska användas som ett komplement till BBR, Boverkets Byggregler. Vi frågar oss om en lekplats blir optimal för alla grupper i samhället om boken följs exakt. Ett tydligt exempel på när det inte blir ultimat är då det står i boken att det inte ska finnas några kanter på en lekplats. Detta underlättar för rullstolsburna, men inte för synskadade. Vidare funderar vi över möjligheten för kommunerna i Sverige att bygga den lekplats som författarna bakom boken Bygg i Kapp Handikapp förespråkar. För att det ska fungera krävs noggrann planering, ekonomi och tid, något vi inte tror är högt prioriterat i dagens samhälle när det gäller planering och byggande av lekplatser.

En av frågorna i den egenkonstruerade checklistan som tål att diskuteras är den som handlar om huruvida lekplatsens utseende stimulerar till aktiviteter utöver rörelselekar. På denna punkt fick författarna göra ett försök att använda sig av egna erfarenheter och intuition för att på bästa sätt bedöma detta. Den enda lekplats som uppfyllde denna punkt var den som fanns placerad i Södra Sandby. Den hade ett fågelbord som vi ansåg vara en aktivitet som uppfyllde kraven på den här punkten.

Genom att använda Housing Enabler fick vi en bra och tillförlitlig insikt i hur samtliga lekplatser var uppbyggda, men vi ställde oss frågande till hur optimalt instrumentet var att använda på miljöer byggda för barn. Till exempel rekommenderas höjden 0,9 m på ledstänger, vi anser dock att denna höjd är för hög för barn på lekplatser. På samma sätt reflekterade vi över höjder på trappsteg och sittplatser. Liksom i den egenkonstruerade checklistan fanns det i Housing Enabler frågor som inte berörde individer i rullstol såsom till exempel taktila markeringar. Detta var inte aktuellt för vår undersökning men vi anser ändå att det är en viktig aspekt vid nybyggnationer av lekplatser.

Den egenkonstruerade intervjuguiden var tänkt att mäta användbarheten på lekplatserna. Vi insåg först i efterhand att ett par av frågorna i intervjuguiden inte hade en klar koppling till användbarhetsaspekten. Dessa frågor berörde istället undersökningspersonens egna intressen och vad han personligen tyckte var roligt på en lekplats. Trots detta anser vi att dessa är värdefulla eftersom de gav en större förståelse av undersökningspersonens upplevelser. Eftersom resultaten från de olika bedömningarna och undersökningarna sammanstrålar och påvisar samma resultat är vi av åsikten att intervjuguiden gett oss relevant information som tillfört studien ytterligare en intressant synvinkel.

Den observationsmanual som författarna använde vid varje lekplats tillförde en ny aspekt till undersökningen. Detta möjliggjorde en sammanknytning av de olika

bedömningsinstrumenten för att se hur aktiviteten utfördes i verkligheten. Observationen bekräftade det vi tidigare kommit fram till, till exempel att underlaget inte var optimalt att framföra en rullstol på och att kanter på endast ett par centimeter var omöjliga att ta sig över. Observationsmanualen påvisade alltså att undersökningspersonens svar från intervjun samt tillgänglighetsbedömningarna stämde överens. Vi anser att manualen var lätt att använda och grundläggande på så vis att den endast innehöll det mest väsentliga av den problematik som vi tidigare upptäckt genom tillgänglighetsbedömningarna.

Resultatdiskussion

Innan undersökningen startade var vi i kontakt med stadsbyggnadskontoret i Lund och blev informerade om att alla lekplatser i Lunds kommun var handikappsanpassade på så sätt att alla sandlådor hade en öppning i sargen för rullstolsburna att "krypa" in genom. Då vi besökte lekplatserna i Lunds kommun kom vi fram till att verkligheten inte stämde överens med det vår kontakt tidigare uppgett. I tabell 2 visas att det endast på två lekplatser, Dalby och Genarp, fanns möjlighet för rullstolsburna att utnyttja lekplatsernas alla sandlådor. På ett par av de lekplatser där sargen inte var borttagen runt sandlådan fanns sand att tillgå runtomkring gungor och andra lekredskap eftersom dessa var placerade i sandgropar. Vi anser att det ändå inte är tillräckligt åtgärdat eftersom barnet i rullstol bara har tillgång till den sand som omger dessa lekredskap, något som även Prellwitz & Tamm (1999) anser. Vi anser vidare att det är viktigt för alla barn att utifrån sina funktionella möjligheter ha tillgång till så mycket som möjligt på en lekplats. I det här fallet anser vi att barnet borde kunna få välja vilken sandlåda han eller hon vill leka i och inte nöja sig med att endast ha en valmöjlighet, den sandlåda som är handikappanpassad. Utifrån våra resultat har vi kommit fram till att ett barn i rullstol inte kan använda sig av större delen av de lekredskap som finns på lekplatserna i Lunds kommun eftersom de inte är tillräckligt tillgängliga och användbara.

Utifrån användbarhetsperspektivet anser författarna att alla lekplatser i undersökningen är underkända på så vis att de inte går att använda av ett barn som sitter i rullstol. Tillgängligheten däremot in till lekplatserna samt runt omkring lekredskapen är god trots att det är energikrävande att ta sig fram i sand med rullstol. Så är det dessvärre inte överallt. Barnen som deltog i undersökningen gjord av Prellwitz & Tamm (1999) berättar om en annan verklighet. De lekplatser som fanns närmast dem är så otillgängliga att de inte kan ta sig in genom entréerna eftersom de är för smala. Vidare börjar sanden direkt vid entréerna och på grund av diken som omgärdar lekplatserna är det omöjligt för dem att ta sig in.

Utifrån studiens resultat menar vi att det är graden av tillgänglighet som påverkar användbarheten på lekplatserna. Hovbrandt, Fridlund och Carlsson (2007) kom fram till att personers begränsningar, det vill säga funktionshinder, utgör hinder för att uppnå god användbarhet i olika miljöer, något vårt resultat bekräftar.

Vid intervjutillfällena med vår undersökningssperson blev det tydligt att det fanns en koppling mellan hans åsikter om hur rolig lekplatsen var eller såg ut samt dess färger. Detta är något som Prellwitz & Skär (2007) också kommit fram till genom sin studie. De kunde se klara samband mellan designen på de olika lekplatserna och om barnen använde lekplatserna eller inte. Ytterligare ett samband som uppdagades var det faktum att de lekplatser som vår undersökningssperson tyckte såg fulast och tråkigast ut, Veberöd, nordvästra Lund och Dalby, var även de som fick lägst poäng i den egenkonstruerade checklistan. Detta anser vi påvisar att arkitekterna bakom dessa lekplatser inte bara gjort dem otillgängliga och därmed oanvändbara för barn i rullstol utan även lagt ner för lite energi och omsorg för att bjuda in barn till lek, med eller utan handikapp. I artikeln skriven av Prellwitz & Tamm (1999) går att läsa att designerna bakom lekplatserna i artikeln inte har de kunskaper som krävs för att skapa en lekplats för handikappade barn. De har heller aldrig uppfattat otillgängligheten på lekplatserna som ett problem. Vidare ansåg de att ekonomin begränsade deras byggnationer av lekplatser på så vis att det var dyrare med utrustning som var anpassad för barn med funktionshinder, dyrare att anpassa underlaget samt dyrare att konsultera specialister inom ämnet.

Vi är medvetna om att undersökningsspersonens åsikter kan ha påverkats av hans vetskap att han kunnat resa sig upp ur rullstolen när som helst. Ett reellt rullstolsburet barn hade troligen inte tyckt att lekplatser med flertalet klätterställningar sett roliga ut eftersom han/hon vetat om att de var svåra att använda, men ett inspirerande utseende skulle kanske göra att han/hon försökte lite extra.

Vi anser att en likhet mellan vår undersökningssperson och ett barn som nyligen börjat använda rullstol var det faktum att undersökningsspersonen inte höll tillbaka vid användandet av rullstolen, något vi även tror att ett barn i rullstol inte heller skulle göra. Detta var en ny och rolig erfarenhet för undersökningsspersonen och vi trodde innan undersökningens början att de nya upplevelserna skulle göra pojken blyg och därför inte våga ta för sig på lekplatserna. Vi menar att ett barn som nyligen börjat använda sin rullstol har en annan insikt i användandet eftersom rullstolen är det enda sättet för barnet att förflytta sig på samt delta i aktivitet. Vi menar vidare att ett barn som är nyanvändare av rullstol har en drivkraft och motivation att lära sig behärska rullstolen på ett så tillfredsställande sätt som möjligt.

Under våra tillgänglighetsbedömningar stötte vi på ett antal faktorer som gör det omöjligt för personer i rullstol att använda sig av lekplatserna. Detta beror till viss del av hur miljön är utformad, men också på vilket funktionshinder personen som sitter i rullstol har. Det kan till exempel vara de höga kanterna som på många lekplatser hindrade vår undersökningsperson från att ta sig fram till alla lekredskapen. Vid undersökningarna av lekplatserna med höga kanter runt sandlådorna, eller övriga lekredskap, började vi fundera på om det är möjligt för vuxna personer som sitter i rullstol att ta sig över dessa. Vi anser att en kant på cirka 20-25 cm hög är nästintill omöjlig att ta sig över även som vuxen och van rullstolsanvändare. Vi frågar oss varför de behöver vara så höga som de faktiskt är. En kant som är lika hög som en trottoarkant, cirka 8 cm, anser vi bör räcka. Trottoarkanter är så pass låga att personer i rullstol klarar av att både ta sig upp och ner för dem. Prellwitz & Skärs studie från 2007 påvisade en dålig användbarhet som berodde på en ogenomtänkt design, vilket vårt resultat stämde väl överrens med.

När vi i förlängningen funderar över hur barn i rullstol ska ha möjligheten att ta sig fram överallt har vi samtidigt i åtanke varför lekplatserna skall vara tillgängliga om barnen ändå inte kan använda sig av lekredskapen. Prellwitz & Skär (2007) påpekade att enligt svensk lag är lekplatser en allmän plats och bör därför vara designad för alla. Barn som sitter i rullstol har ett funktionshinder som begränsar dem i dess rörlighet och förflyttning, vilket bidrar till stora svårigheter att fysiskt leka och använda många av de typiska redskap som finns på en lekplats på samma sätt som barn som inte sitter i rullstol. Vi anser att samtliga lekplatser bör vara så pass tillgängliga att barnen i rullstol faktiskt själva inte bara skall kunna ta sig fram till de flesta redskap som finns på lekplatserna utan även kunna använda dem, själv, beroende på att de är konstruerade på ett sådant sätt, eller åtminstone med lite hjälp av en annan person.

Nedan följer förslag på åtgärder som skulle kunna möjliggöra en bättre tillgänglighet och användbarhet för barn i rullstol på Lunds kommuns lekplatser:

- Vid klätterställning och borg bör det finnas en ramp som leder upp runt om redskapet så att barn i rullstol själva kan ta sig upp.
- Olika möjligheter att ta sig upp för rampen bör finnas, till exempel ledstänger och rep att med armstyrka häva sig upp med.
- Gungor med midjebälte, där barnen själva inte måste hålla sig kvar, eller en så stor gunga att en vuxen person kan sätta sig på gungan och ha barnet i famnen tycker vi bör vara ett bra alternativ till annars otillgängliga och oanvändbara lekredskap.

- En bred rutschkana där den vuxne också får plats, med barnet i knäet, och därigenom låter barnet få känna på olika lägesförflyttningar, pirr i magen, fartvinden i ansiktet och andra upplevelser som andra barn kan ta del av på lekplatserna.
- Markbeläggning som består av mjukt gummi underlättar för barn i rullstol att ta sig fram.
- Förhöjda sandlådor så att barn i rullstol kan delta i sandlek utan att behöva ligga i sandlådan. Denna möjlighet ska dock finnas kvar för att låta barnet självständigt välja lektyta.

Detta är ett fåtal av många förslag till att bygga en lekplats på ett så optimalt sätt som möjligt när det gäller tillgänglighet och användbarhet för barn i rullstol. Vi anser trots detta resonemang att det är omöjligt att bygga en lekplats som är tillgänglig och användbar för alla barn, med eller utan funktionshinder. Dock bör de personer som planerar uppbyggnaden av lekplatserna börja fundera över vilka barn som faktiskt kan dra nytta av generella anpassningar, såsom lägre kanter, olika sorters gungor, olika rutschbanor eller klätterställningar med större ytor. Vi menar att alla barn har nytta av dessa anpassningar, på ett eller annat sätt. Större variationer på redskapen bidrar till att friska barn har större valmöjligheter och funktionshindrade barn har större möjlighet att kunna använda något av lekredskapen. Tänk om barn i rullstol, endast med hjälp vid förflyttning från rullstolen till lekredskapet, självständigt kan gunga eller åka ner för en rutschbana i framtiden. Vi vill och hoppas att alla barn i framtiden, även de i rullstol, ska få känna pirret i magen när de åker ner för en rutschbana på en både tillgänglig och användbar lekplats i närheten av deras hem.

Framtida forskning

Efter genomförandet av denna undersökning vill vi till framtida forskning ge förslag på hur fortsatta studier kan se ut. Vi anser att det vore intressant om en liknande studie genomfördes men med ett eller flera barn som permanent sitter i rullstol. Det hade även varit av intresse att undersöka hur lekplatser i andra kommuner ser ut gällande tillgänglighet och användbarhet. Vi önskar också att vår undersökning tillsammans med framtida forskning inom samma område kan bidra till större kunskap och förståelse vid nybyggnationer av lekplatser. Dessutom hoppas vi att olika kommuner i landet kan hjälpas åt och dra nytta av varandras erfarenheter runt omkring det undersökta ämnet.

Referenslitteratur

AB Svensk Byggtjänst och Hjälpmedelsinstitutet. (2001). *Bygg ikapp handikapp*. Stockholm: AB Svensk Byggtjänst.

Ejvegård, R. (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Fänge, A. (2002). *Manualen Användbarheten i min Bostad (AIMB)- Ett självskattningsinstrument*. Lunds Universitet, Institutionen för Arbetsterapi, Box 157, S-22100 Lund.

Fänge, A., & Iwarsson, S. (2003). Accessibility and usability in housing. Construct validity and implications for research and practice. *Disability and Rehabilitation*, 25, 1316-1325.

Fänge, A., & Iwarsson, S. (2005). Changes in accessibility and aspects of usability in housing over time-an exploration of the housing adaptation process. *Occupational Therapy International*, 12, 44-59

Hwang, P., & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hovbrandt, P., Fridlund, B. & Carlsson, G. (2007). Very old people's experience of occupational performance outside the home: Possibilities and limitations. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 14, 77-85.

von Tetzchner, S. (2001). *Utvecklingspsykologi barn- och ungdomsåren*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Iwarsson, S., & Slaug, B. (2000). *Housing Enabler – ett instrument för bedömning och analys av tillgänglighetsproblem i boendet*. Lund: Studentlitteratur.

Iwarsson, S., & Ståhl, A. (2003). Accessibility, usability and universal design – positioning and definition of concepts describing person – environment relationships. *Disability and Rehabilitation*, 25 (2), 57-66.

Jackson, A. & Skarpenhed, A. (1999). *Rulleträning*. Stockholm: Arne Löfgren Offset.

Lenninger, A. & Olsson, T. (2006). *Lek äger rum*. Värnamo: Fälth & Hässler.

Nilsson, C. (2007) *Röra sig (rörelsehinder)*. [WWW dokument] URL
<http://www.vardguiden.se/Article.asp?c=3045>. Hämtad 2008-01-24.

Nilsson, N. (2003) *Barnperspektiv på planeringen*. Stockholm: Tierps tryckeri.

Nilsson, N. (1987) *Lek överallt*. Kristianstad: Kristianstads tryckeri AB.

Prellwitz, M., & Skär, L. (2007). Usability of playgrounds for children with different abilities. *Occupational Therapy International*, 14(3):144-155 (2007).

Prellwitz, M., & Tamm, M. (1999). Attitudes of Key Persons to Accessibility Problems for Children with Restricted Mobility: A Study in a Medium-sized Municipality in Northern Sweden. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 1999;6:166-173.

Rodger, S., & Ziviani, J. (2006). *Occupational Therapy with Children. Understanding Childrens Occupations and Enabling Participation*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Starrin, B., & Svensson, P-G. (1994). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Tamm, M. Skär, L. & Prellwitz, M. (1999). *Barn med rörelsehinder och deras olika miljöer – hemmet, skolan och fritiden*. FoU-rapport, Norrbottensläns landsting.

Townsend, E., Stanton, S., Law, M., Polatajko, H., Baptiste, S., Thompson- Fransson, T., Kramer, C., Swedlove, F., Brintnell, S., Campanile, L. (2002). *Enabling Occupation: An Occupational Therapy Perspective* (3rd Ed.). Ottawa: CAOT publications ACE.

von Tetzchner, S., (2005). *Utvecklingspsykologi*. Danmark: Narayana Press.

2008-01-22

Institutionen för hälsa, vård och samhälle

Tillgänglighet och användbarhet för barn i rullstol på lekplatser i Lunds kommun.

Vi är två studenter på Arbetsterapeututbildningen, Lunds Universitet, som under våren 2008 ska skriva vårt examensarbete, 15 hp.

Syftet med studien är att undersöka hur god tillgängligheten och användbarheten är för barn i rullstol, på olika lekplatser i Lunds kommun i södra Sverige. Denna studie är viktig att genomföra därför att vi vet hur viktig leken är för barns utveckling och vill därför undersöka hur barn i rullstol kan ta sig fram och leka på de allmänna lekplatserna som finns runt om i kommunen. Arbetsterapeutens fokus ligger på aktivitet och delaktighet och därför vill vi undersöka detta eftersom vi anser att barn i rullstol skall ha lika stor möjlighet att leka som barn utan rullstol.

Vi undrar därför om Du/Ni och Ert barn vill delta i vår studie genom att följa med oss runt på 6-8 lekplatser där Ert barn får leka fritt, och därefter följer en kort intervju som består av ett antal frågor kring Ditt barns upplevelser av att leka på de olika lekplatserna. Vi beräknar tidsåtgången till ca tre dagar, varje tillfälle ca tre timmar.

Deltagandet är helt frivilligt och Du/Ni kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak. Resultatet av vår studie kommer att redovisas så att Du/Ni och Ert barn inte kan identifieras.

Om Ni vill delta ber vi Er att underteckna talongen och skickar tillbaka den i bifogat svarskuvert inom 2 veckor.

Om Du/Ni har några frågor eller vill veta mer, ring eller skriv gärna till oss eller till vår handledare, Dennis Persson.

Med vänlig hälsning

Student:
Sofia Fantini
Fjelievägen 13A
227 36 Lund
Tel: 0709-260143

Student:
Louise Sidneysson
Mantalsvägen 5
244 66 Furulund
Tel: 0709-668257

Handledare:
Dennis Persson
Baravägen 3
221 00 Lund
Tel: 0702-831115

Vi har tagit del av informationen om studien: Tillgänglighet och användbarhet på lekplatser i Lunds kommun – för barn i rullstol.

Vi har också tagit del av informationen att deltagandet är frivilligt och att Vi kan avbryta när som helst utan att ange någon orsak.

Härmed ger Jag Mitt samtycke till att Mitt barn deltar i studien och att Mitt barn blir intervjuat.

Underskrift av förälder:

Underskrift av undersökningsperson:

_____
Ort, datum

_____
Ort, datum

_____
Underskrift

_____
Underskrift

_____
Telefonnummer

_____
Telefonnummer

Underskrift av student:

Underskrift av student:

_____
Ort, datum

_____
Ort, datum

_____
Underskrift

_____
Underskrift

_____
Telefonnummer

_____
Telefonnummer

Egenkonstruerad Checklista för lekplats – enligt Bygg ikapp handikapp

Frågor	Finns	Finns ej	Anteckningar
Skydd			
Solskydd över sandlåda			
Vindskydd över sandlåda			
Skugga över rutschbana			
Möjlighet att söka skydd mot regn			
Förflyttning			
Barnet kan självständigt använda lekredskap utan någon annans hjälp			
Grindar är breda minst 0,85 m (se Housing Enabler)			
Gångstråken mellan lekytor kan användas av både barn och föräldrar i rullstol			
Räcke och staket på vägen till lekställena			
Ledstång med höjden 0,70 m över mark			
Tunnare ledstänger anpassade för barn			
Uppdelning av lekplats			
Lekplatsen är uppdelad i olika rum, t.ex. sandlåda i mitten och mer rörliga aktiviteter i utkanten av lekplatsen			
Avskildhet där man kan vila eller fika			
Miljö			
Olika typer av markbeläggning för olika aktiviteter			
Plana ytor, backar och sluttningar med varierande höjd och stigning, t.ex. "upplevelsestigar"			
Portar av klätterställningar			
Portar av häckar			
Portar av träd			
Ytor att rutscha eller rulla på			
Sinnesupplevelser			
Lekplatsen ger varierande intryck och erfarenheter, t.ex. öppna och slutna rum, dofter m.m.			
Utseende som stimulerar till aktiviteter utöver rörelselekar			
Lekredskapen			
Gungor i olika storlekar			
Tom plats för medtagna gungor			
En del av sandlådan är utan kant (för att rörelsehindrade ska kunna krypa in)			
Kant finns i ett hörn (som fungerar som sittstöd)			
Rutschbana i backe för att trappstegen ska bli låga			
Smal rutschbana, för att kunna hålla i sig på båda sidor			
Bred rutschbana, för att kunna åka med någon			
Lekhus			
Lekhus utan trappsteg/hög tröskel			
Lekhusets dörrbredd ca. 0,85 m			
Förhöjda lådor för sand- och vattenlek			
Fri yta under för att komma in med rullstol			

Sittplatser			
Bordsben som ej är i vägen för rullstol			
Bord där rullstol får plast på kortsidan			
Bord för flera rullstolsburna			

MILJÖBEDÖMNING

(sidhänvisn avser "Bygg ikapp handikapp" (Handikappinstitutet, 1995)

															ANTECKNINGAR
A	B 1	B 2	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	
A. UTOMHUSMILJÖ															
Allmänt (s 37-42, 183-96)															
1. Smala gångar (smalare än 1,3 m).															Kan markeras om det står cyklar, "cementsuggor", etc ivägen, men jämför A7!
2. Oregelbunden ytbeläggning (oregelbundenheter i ytan, oregelbundna skarvar, lutande partier etc).															A2-A4: Notera om det är enstaka företeelser eller mycket upprepning.
3. Instabil ytbeläggning (lös grus, sand, lera etc).															
4. Ojämn ytbeläggning (sprickor, gropar mer än 5mm).															Måttet avser såväl djup som bredd.
5. Branta lutningar															

(mer än 1:12. Avser ej ramp vid entré - sådan bedöms under B23.)		2	3		2	2	3						3	3	1	
6. Gångvägar med trappsteg (alternativ väg med ramp som uppfyller kraven accepteras).		2	3		3	3	3	1					1	3	4	1
7. Avsaknad av taktila varningar vid nivåskillnader eller andra faror (s 39-40).		2	3													<i>Kan markeras om det står cyklar, "cementsuggor", etc ivägen, men jämför A1! Här gäller det "utan förvarning", "slumpartat".</i>
8. Höga trottoarkanter (mer än 40mm).		1	1		3	3	3	1					3	4	2	
9. Branta utjämnings av trottoarkanter.		3	3		3	3		1					2	2		
10. Trottoarkanter med alltför utjämnade kortsidor (ex avfasn. vid övergångsställe, anslutning till gångväg).		3	4													<i>Innebär problem att identifiera var trottoarkanten börjar resp. slutar.</i>
11. Dåligt dränerade gång- och körvägar.		2	2		3	2	1	2					3	3		
12. Avsaknad av ledstänger i branta lutningar.		1	1		4	3	4						1		1	
13. Avsaknad av/för långt mellan vilplan i lutningar (max 6 m mellan vilplan).					3	3	4						3	2	2	

14. Dålig allmänbelysning längs förflyttningvägar (s 40, 42).	1	2		3	2			1					3	3	1	Notera om bedömningen skett i dagsljus eller i mörker! Här avses "allmänbelysning", jfr A 15 som avser "där man sätter fötterna".
15. Dålig belysning av ytbeläggning (s 40).		4														
16. Komplicerade/ologiska förflyttningvägar till/från entré.	2	1	3				1						1	1		
Sittplatser																
24. Avsaknad av/för få sittplatser (Ska finnas var 25:e m de första 100 m närmast entrén, därefter minst var 100:e m, s 41).					3	3	4						3		2	
25. Extremt låga, höga eller smala sitttor (sitt höjd 0,5 m, mm, se s 41).					3	3	3					3	3	3	3	
26. Ojämn mark vid sittplatser.					3	3	1						3	3		
27. Otillräckligt manöverutrymme vid sittplatser (1,5 x 1,5 m, s 25-29, 41).													3	4		
28. Möbler placerade i förflyttningvägen.		3	3										3	3		
21. Instabil ytbeläggning på uppställningsplatsen (lös grus, sand lera, etc).		1	1		3	3	3	4					3	3		

B. ENTRÉER

Avser trappor, ramper och hissar utomhus i direkt anslutning till entrén/dörren och/eller i trapphus. Trappor i själva bostaden bedöms under INOMHUSMILJÖ. Observera att uteplats bedöms under spec rubrik nedan. Alla mått = fritt mått.

Allmänt (s 43-63)

1. Smala dörröppningar (understiger 0,85 m).

2. Höga trösklar och/eller trappsteg vid entré (max 25 mm).

3. Otillräckligt manöverutrymme vid dörrar (friytor min 1,5 x 1,5 m, utanför och innanför. 0,7 m vid dörrens öppningssida vid huvudentré, 0,5 m vid lägenhetsdörr. Se s 60).

4. Hindrande dörrslagningar.

5. Vilplan saknas framför entrédörrar

Notera om det finns flera alternativa entréer och i så fall vilken/vilka som används mest frekvent!

Gäller samtliga dörrar från entré- till lägenhetsdörr (motsv), även dörr till hiss!

Observera skillnaden mellan fråga B3 och B5! Notera om ytbeläggningen är ojämn, instabil etc.

Avser dörrblad som är direkt "ivägen" vid öppning och/eller stängning.

Observera skillnaden mellan fråga B3 och B5!

(plan yta min 1,5 x 1,5 m).															3	3		
6. Tunga dörrar utan automatik.					3	3	3		3		4				3	3	1	
7. Dörrautomatik på slagdörrar.	1	3	3															
8. Olämplig utformning av glaspartier (s 62, 175-76).	1	3	3												1	1		
9. Dörrar som inte stannar i öppet läge/stängs snabbt (s 62).	2	3	4		3	3	3								3	3	1	Observera skillnaden mellan A9 och A10.
10. Dörrar som inte går att spärra i öppet läge (låsanordn/spärr krävs).					3	2	3								3	3	1	
11. Komplicerad/ologisk öppningsprocedur.	4	1	3			3									1	1		Notera om det finns porttelefon, kodlås, etc, och i så fall dess placering.
Trappor (s 51-53)																		
12. Trappor enda förflyttningvägen (hiss/ramp saknas).		3	3		3	3	3				1				3	4	1	Notera höjdskillnaden från markplan till trapplanet.
13. Grunda trappsteg/trappsteg med ojämnt djup (s 52).	3	3	3		3	3	3								3		3	
14. Extremt höga, låga och/eller oregelbundna sättsteg (s 52).		3	3		3	3	3								3		3	

15. Utskjutande trappnosar/trappa utan sättsteg, sk öppna trappsteg (s 52).			1	1																		3		
16. Avsaknad av ledstänger (krävs vid båda sidor, s 52, 174).			1	2	2		3	3	3														4	Notera om ledstång saknas vid ena eller bägge sidorna!
17. För korta ledstänger (måste fortsätta 0,3 m före/ efter trappan utan avbrott vid vilplan, s 52, 174).			1	1	1		1	1	1														2	Kravet anses uppfyllt om <u>en av ledstängerna</u> är heldragen över vilplan.
18. För högt/lågt placerade ledstänger (högre/lägre än 0,9 m, s 52, 174).							1	1	1														1	Ta måttet från trappstegets mittpunkt!
19. Avsaknad av taktil markering för trappa i förflyttningssvägen (s 52-53).				3	4																			
20. Visuell omgivning som drar uppmärksamheten från trapporna.			1	3																				
21. Visuellt mönster på ytbeläggningen kamouflerar trappstegen.			1	3																				Avser även "avsaknad av visuellt mönster" i de fall detta innebär problem!
22. Dålig belysning av gångyta och/eller ledstänger (s 45, 48-49, 54).				4																				Observera även tillräcklig tid vid ljusautomatik!
<u>Ramper</u>																								

23. För branta lutningar (max lutning 1:12).					3	3	3							3	3		
24. Långa sträckor utan vilplan (max 6 m, s 49-50).					3	3	3							3	3		
25. Rampens yta medför halkrisk.					3	3								3	3		
26. Avsaknad av ledstänger (krävs vid båda sidor, utan avbrott, s 49-50).					3	3	3							3	3		
27. Avsaknad av avåkningsskydd (helt eller delvis, s 49-50).		3	3											3	3		

Intervjuguide för undersökningsperson i rullstol

1. Vad tyckte du om att leka på denna lekplats?

.....
.....

2. Vad tyckte du om leksakerna på lekplatsen? Roliga/tråkiga?

.....
.....

3. Hur tyckte du det gick att komma in till lekplatsen i din rullstol?

.....
.....

4. Hur tyckte du att det gick att ta sig fram mellan de olika lekredskapen?

.....
.....

5. Kunde du leka med de saker du ville? Kom du fram till dem?

.....
.....

6. Hade du valt att leka på denna lekplats om du fått bestämma själv?

.....
.....

7. Vad tyckte du var bäst på lekplatsen?

.....
.....

8. Vad tyckte du var sämst på lekplatsen?

.....
.....

Egenkonstruerad observationsmanual

Dag:.....

Kl:.....

Observationsnr:.....

	Ja	Nej	Anteckningar
Förflyttar sig självtändigt på gräs			
Förflyttar sig självständigt på sand			
Förflyttar sig självständigt på samtliga underlag på ett effektivt sätt			
Klarar att ta sig över kanter			
Klarar att ta sig upp på lekredskap			
Kan förflytta sig vid och runtomkring bänkar och bord			
Förflyttar sig självständigt i branta lutningar			
Använder sig självständigt av lekredskapen			
Uppstår situationer som innebär fara för undersökningspersonen?			
Behövde undersökningspersonen hjälp?			